

Förråd, berättelse i bunden form ; - Heder. :

Carlsson, Per August,

81 A Br

National Library
of Sweden

CARLSSON, P. A.
FÖRRÅDD

Vitt. Sv
(Bw)
0

Sthlm
1905

CARLSSON, P.A.

Pris. 10.

(R)

FÖRRÅDD

BERÄTTELSE I BUNDEN FORM

HEDER

AF

P. A. C.

— o —

EFTERTRYCK FÖRBJUDES

PRIS 15 ÖRE

N. O. V:S FÖRLAG

FÖRRÄDD

BERÄTTELSE I BUNDEIN FORM

HEDER

P. A. C.

STOCKHOLM FÖRBUK

NUM. 11. ÖRS.

STOCKHOLM,

A.-B. VARIAS BOKTRYCKERI, 1905.

Natten vid fallet.

INNEHÅLL:

Förrådd.

Natten vid fallet.

Hvem var han?

Barndomshemmet.

Vid sågvärket.

Fästen.

Samhällsbevarande.

Strid.

Hvems var skulden?

Heder.

INNEHÅLL

Förord

Varian vid läsa

Hvem var han?

Barnbarnsbrunn

Vid sigtaker

Fästen

Samhälletsverksamhet

Sida

Hvornär var skidåkning?

Index

Utgivet af

Utgivningsförlaget

Natten vid fallet.

Djupa, nattliga skuggor, sänka
sig öfver näjden i djärfva drag,
Bryta dess linier ned genom dalen,
bildande former af tusen slag.
Strida med dagen om herraväldet
öfver naturen i höstlig dräkt,
Strida med framgång, säkra om seger
sedan bak västerfjäll sol blef släckt.

Natten har segrat. Tjutande stormvind,
nattens förtrogne sitt intåg gör.
Skakar med kraft på väldiga vingar,
när genom sköflad lund han kör;
Ryter i kapp med forsen, som störtar
skummande ned uti klippig bädd;
Kastar sig lömskt öfver sorglösa seglar'n
som ej på stormen var förberedd.

Ut ifrån skogens skyddande gömma
nalkas med dröjande steg en man,
Närmar sig dit där forsen hörs hvälfva
fräsående böljor. Hvad ämnar han?
Önskar han se elementernas uppror,
här, där de strida med raseri?
Söker han kanske hvila härute,
sedan hans arbetsdag är förbi?

Se hur han lutar sig ut öfver branten,
se hur han vacklar! hvad vill han där?
Skingra dig mörker, att jag må skåda
om ej hans anlete svaret bär!
Lågande blix — var det du som hans öga
gaf den förtärande, hemska glöd
Som här sågs brinna? Eller måhända,
var den ett vittne om kval och nöd?

Var det af nattens mörker hans panna
tagit den skugga, som dröjde där?
Nej — blott förtviflan, tärande, hopplös,
sådana moln i sitt sköte bär.
Elden, som glödde uti hans öga,
ej såsom lån han af blixten fått;
Det var blott återsken af den mordbrand
som genom hela hans inre gått

Ned ifrån klippan djärft han sig kastar,
skakande hotfullt sin knutna hand.
Hvirflarne girigt gripa den arme
som vill bli fri ifrån lifvets band.
Dra' honom hastigt ned utför fallet
uti en yrande lustig dans,
Krossa hans hufvud sist mot en klippa,
lifvet då flydde, ej räddning fans.

Hvem var han?

Hvem var han, som lade
Så liten vikt
Vid helig plikt
Att lif ej taga?
— Som kraft ej hade
Sin börda draga?

Hvem var han, som flydde
Ur livvets strid,
Och ej sin tid
Förmådde bida?
— Som dystert tydde
Den framtid vida?

Hvem var han, som tänkte
Att döden själf,
I skummig älf,
Till förmån vägde?
— Som tanklöst skänkte
Hvad ej han ägde?

Hvem var han som gömde
För världens blick,
Det pund han fick
Att väl föröka?
— Som själf sig dömde
Att döden söka?

Barndomshemmet.

Där älven bugtande går
Vid fjällets fot.
Och granskog skyddande står
Mot nordans hot.
Där solens strålände blick så gärna dröjer
Och världens larmande oro ej sig röjer.

Där stod ett fattigmans tjäll
En stuga blott,
Som på den mossiga häll
Sin grundval fått.
Men städad gårdsplanen var, och krattad sanden
Och blomsterlister kantade grönsakslanden.

I stugan lefde ett par
I stilla ro.
Dess lefnadshimmel var klar;
Ty hopp och tro
Som stjärnor ledde dem genom livvets strider
Och kärlek mildrade nödens bittra tider.

Och deras ålderdomströst
Var liten pilt,
Med ljusa lockar, och röst
Som klang så mildt
Vid ifrigt spörjande om naturens under,
En vårens livvande fläkt i höstens stunder.

I leken röjdes hans art:
Ett ystert mod.
Och ofta svindlande fart
Tog hetsigt blod;
Men lika ofta satt han i vakna drömmar,
Och körde lyckans spann med gyll'ne tömmar.

Han drömde sig stark och stor.
På egen hand
Långt öfver hafvet han for,
Till fjärran land,
Och skatter samlade där med flinka händer
Men återvände till hemmets kära stränder.

Åt hvarje armodets slaf
Sin hjälp han bjöd,
Och rikligt delade af
Sitt öfverflöd.
Att obelönad få lindra nöd och smärta
Det gladdede redan i tanken gossens hjärta.

Och barnets leende dröm
Var skön, men kort.
Af ödets mäktiga ström
Han fördes bort;
Ty snart föräldralös fick han ställa färden
Ifrån det lyckliga hemmet ut i världen.

Vid sågvärket.

I sågvärkets dofva larm
Af ifver och spänning varm,
Vår unga hjälte vi åter finna,
Men som en man, den där önskar vinna
Med ärlig sträfvan, ett aktadt namn
Och för sin framtid en tryggad hamn.

På krafter ej njugg han var,
Med senfulla händers par
Och fullt behärskande blixtsnabb klinga,
Till smäckra former han syntes tvinga,
De råa block som ur skogens sköt'
Den framåtträngande odlar'n bröt.

Med synnerligt välbehag,
Han njöt uti fulla drag
Den glädje, fullgjorda plikten skänkte,
Och uppå barndomens dröm han tänkte.
Den lefde friskt i hans minne än,
Och ofta drömdes den om igen.

Kamraternas främste man
I allvarets stund, var han;
Men då de tanklöst på krogen dröjde
Vid usla nöjen, han träget höjde,
Med egen vilja som ledning blott,
Den kunskap, han i sin barndom fått.

Men snart var med friden slut.
En dag blef det ropadt ut:
»Vi trälar, vi äro icke böjda
Att längre vara med lönen nöjda,
Att värket bär sig, det hvar man ser,
Vi hafva rättighet att få mer.»

Och enhälligt till vår vän,
Som stod vid sin syssla än,
Det sades: du skall vår talan föra,
Ditt lugna ord är man tvungen höra,
Blir till det bättre ej ändring gjord
Vi sträjka genast, det är vårt ord.»

Med mörknande blick han såg
Det ansvar på honom låg,
Och gaf så svaret: »Kamrater, hören,
Betänken väl hvilket tal I fören
Det är ej troligt att mer vi få,
Och sträjk vi böra ej tänka på».

»Det vore af mig ett fel
Att klaga för egen del;
Men som kamrat jag mig också ställer
I ledet, där det på allvar gäller.
Jag skall försöka att tala så
Att vårt beslut vi ej ångra må.»

Och redan den samma dag,
I raska, men säkra drag
För disponenten han redogjorde

Hur det förhöll sig och hvad som torde
Bli följd af ett obetänksamt svar,
Att arbetsstyrkan till sträjk var snar.

Men herr disponenten fick
För saken en annan blick.
Han såg i situationen bara
En nyck, men icke den minsta fara.
Han kände väl sina gossars håg,
Och visste hvar deras svaghet låg.

Han därför belåtet log
Och sade: »Jag visste nog
Att vi ock skulle få känna striden
Som rasar öfverallt nu för tiden.
Det skall bli pröfvadt hvad som är rätt
Och allt skall ordnas på bästa sätt».

»Tag nu detta bud igän
Att svar kan ej gifvas än;
Men jag en sommarfäst bereder,
Och dit som gäster jag bjuder eder.
Till dess skall saken nog vara klar
Och då kan lämpligast gifvas svar».

Med glädje togs budet mot,
Och tystadt blef allt det knot
Som förr ur gruppernas samtal hördes,
Till hvarje längtande bröst nu fördes
En liten stråle af hoppets ljus;
En droppe, nog för ett glädjerus.

Fästen.

Parken uti lummig dräkt
Härlig anblick skänkte,
När i tidig morgonväkt
Daggens pärlor blänkte
Glittrande på blad och strå,
Och när solens strålar brände
Ifrån himmel blå
Gröna hvalfvvet skugga sände.

Muntert plaskande fontän
Bjöd på regnbågsglitter.
Vinden bar mot örat hän,
Kör af fågelkvitter.
Älfvens evigt dofva brus,
Längre ned från dalen hördes,
Och till stilla sus
Trädens kronor sakta rördes.

Bord vid bord, i väldig rund,
Där bland träden ställdes.
Rätter ordnades på stund,
Punsch i bälur hälldes.

Gallerportar slogos opp,
Skaror, glada, högtidsklädda
Kommo, tropp, vid tropp,
På den platsen sällan sedda.

Trummors larm och hornmusik
Hördes glädtigt skalla,
Att till måltid, god och rik
Genast sammankalla.
Gärna lyddes detta bud
Och till borden samling skedde
Vid musikens ljud
Fästlig stämning där sig bredde.

Frisk aptit och muntert glam
Lösen var för alla:
Endast en var allvarsam,
Den, vår vän vi kalla.
Längtande sågs mången blick
Kastas bort mot fyllda bålar,
Och som tiden gick
Börjades »en rad af skålar».

Värden själf med vackra ord
Rörde alla sinnen.
Då för »älskad fosterjord
Och dess äreminnen»
Han med stämman, hög och klar
Första skålen värdigt höjde;
Skallande fanfar
På det talet icke dröjde.

Oafbrutet följde sen
Skålarne hvarandra,
Snart på mindre säkra ben
Sågs de flesta vandra.
Borta var allt tryck och tvång,
Hög var ingen, ingen ringa,
Då — ännu en gång
I en bål det hördes klinga.

Skaran åter då sig slöt
I en krets kring borden,
Värden-disponenten bröt
Tystnaden, med orden:
»Mina vänner, sorg och fröjd
Växla ständigt med hvarandra,
Och till lyckans höjd
Är det ganska svårt att vandra».

»Jag en gyllne regel har
Uti ständigt minne,
Att den lycklig är som tar
Med förnöjsamt sinne,
Lifvets tunga börda lätt,
Motgångsdagen då ej trycker,
Och på alla sätt
Fredas man för tidens nycker».

»Det har mycket smärtat mig,
Att se eder föras
Utför den branta stig
Där så ofta höras

Vilda skrän, och rop om mer
Utaf världens lumpna goda;
Att i ångren er
Vill jag gärna dock förmoda.»

»Visen att I ären män,
Inga barn som ledas,
Sen i mig er bäste vän
Då skall oss beredas
Ömsesidigt välbehag,
Och hvad skedt är, vill jag glömma.
— Nu — för frihets lag
Må vi denna skålen tömma!»

Stormande, från bord till bord
Ljödo bifallsropen.
Smickret föll i tacksam jord
Hos den druckna hopen.
Lönefrågan var nu glömd;
Sammanhållningen var bruten;
Deras talman dömd
Att från platsen bli förskjuten.

Han, som förr sig modigt lät
Ställas som den främste,
Blef nu för sin nykterhet
Kallad för den sämste.
Han, som gärna ville ge
All sin kraft att kåren stöda,
Fick nu hån och spe
Såsom lön för trägen möda.

Sorlet alltmer växte ut.
Midnatt var förgången.
Utan början eller slut
Ljöd så »afskedssången».
Och när värden trycka fått
Handen på den siste gästen,
Var »ett minne blott»
Stora, muntra sommarfästen.

Samhällsbevarande.

Re'n i tidig morgontimma ljöd signalen klart,
Arbetsdag var åter inne. Och på platsen snart
Hvar och en sin vana trogen, stod i färdigt
skick,
Mönstrande igenom leden värkets förman gick.

I hans blick och hela hållning låg ett dystert
hot,
Redan långt förut han varsnat folkets tysta
knot.
Till sin herre, disponenten, hade han då sagt:
»Det är säkrast att med skärpa värna Eder
makt».

»Personalen börjar knota, vill ha mer betalt,
Den där nykterhetsfantasten de till ombud valt,
Han drar hela flocken med sig, fast det sker
i smyg,
Det är bäst att den där gynnarn fort får sitt
betyg.

Och herr disponenten sade: »Ja det blir nog
bäst,
Men först vill jag se effekten af vår sommar-
fäst.
Går det efter min beräkning, då är saken klar,
Första arbetsdag därefter han sitt afsked har».

Strid.

Framåt till strid!
Lösen nu var för den kommande tid.
Än voro viljan och krafterna friska,
Hoppet alltjämt hördes eggande hviska:
Framåt till strid!

Skyndande fort,
Sökte han platser på främmande ort;
Men, då han trodde sig arbete funnit,
Vingade ryktet dit bort äfven hunnit
Skyndande fort.

Ryktet som flög,
Ryktet, som smilande, medvetet ljög
Att upprorsande uti honom bodde.
Och mer om honom, man öfverallt trodde
Ryktet som flög.

Öfverallt: nej!
Styrka och skicklighet räknades ej.
Sambället såg uti honom en fara,
Därför, man hördes blott hånande svara
Öfverallt: nej!

Dag efter dag
Flyktade bort, enligt tidernas lag.
Hvad, med försakelse, han kunnat spara
Måste i nödtvång han nu låta fara
Dag efter dag.

Barndomens dröm
Att göra godt, utan världens beröm,
Började nu mer och mer att förblekna.
Snart som en utopi måste han räkna
Barndomens dröm.

Pröfva han fick
Hunger och köld, då på vägen han gick.
Han var för stolt att om lifsmedel tigga,
Och hur det kändes på marken att ligga
Pröfva han fick.

Bräckt blef hans mod,
Våldsamt och feberhett brände hans blod.
Glädje han sökte, men fann endast smärta,
Tröst fanns ej mer för hans lidande hjärta.
Bräckt blef hans mod.

Döden till slut,
Blef nu hans traktan, som mångens förut.
Och det var *han*, som den stormiga natten
Sökte i forsarnes hvirflande vatten
Döden till slut.

Hvems var skulden?

I prässen stod det på vanligt vis,
Bland annat småplock, en kort notis
Om »en som brutit naturens lagar,
Och ändat själf sina lefnadsdagar».

Där blef han kallad — en lefnadstrött
Som lifvets allvar med mod ej mött.
Och hvilkens öde långt bättre blifvit
Om fanatismen han öfvergifvit.

Men ej ett ord stod att läsa om
Hvems skuld det var att i nöd han kom.
Ej om kamrater som plikten glömde,
Och som till undergång honom dömde.

Ej, hvilka storvärk ett rykte gjort
Som hastigt spriddes från ort till ort,
Och med den hemliga kraft det äger,
Förskaffar ständigt åt lögnen seger.

Och ej ett ord om en penningmakt
Som hvarje ögonblick står på vakt,
Och gyllne svärdet så skickligt svingar
Mot frihetssträfvandets unga vingar.

En sanning, icke offentliggjord
Det är, att här förelåg ett *mord*,
För mördarne är dock ingen fara
Att inför domstol behöfva svara.

Hvem's var då skulden till detta brott
Som endast namnet af själfmord fått?
Att öppet svara på denna fråga,
Det kan blott sanningen, ohöljd, våga.

Du, som blott *kallas* en god kamrat,
Och för om enighet skyndsamt prat,
Ditt brutna hedersord, högt förtäljer
Hur samvetslöst du din broder säljer!

Du, som med stolthet vill *kallas* man
Och tror att ingen dig leda kan,
I rusdrycks ledband du ändock tråder
Den vilda dans, som din bror förråder!

Du, som med tanklöshet tar för godt,
Hvartenda ord du af ryktet fått;
Och tungan lånar åt skamligt skvaller,
Det är din skuld att din broder faller!

Du, som blott samlar ditt guld i hög
Men själf till arbete är för trög,
Af andras möda du frukten skördar
Och nödstäld broder du skändligt mördar.

* * *

Må tanken bli vid vår hjältes bår:
Den strid han stridde är äfven vår.
Hans graf är värdig de orden bära:
Han stridde manligt och föll med ära.

Heder.

Det talas rätt mycket om heder
Men det ämnet räcker nog än,
Då jag om uppmärksamhet beder
Att säga min tanke om den.

Att heder är något att prisa
Den sanningen ofta man hör,
Nu vill jag försöka att visa
Hvad missbruk man därutaf gör

Och blott några få paraleller
Skall visa oss tydligt och lätt,
Att när ordet heder det gäller
Så ta's det på olika sätt.

* * *

I banken, hvares ställning är säker
Dess myndige herr direktör,
I extravaganser sig vräker
Och svindlande summor förstör.

När rundliga lönen ej räcker
Att fylla ett konstladt behof,
Han med en försnillning betäcker
Balansen — ett lättfånget rof.

Och om han beträdes med knepet
Och händelsen bringas på tal,
Måntro han befordras till repet?
Nej då, åh, det vore skandal.

Nej han har nog vänner i viken
Som kan gifva trasslet reson
Och tysta de nyfikna skriken
Med strängaste — skenrevision.

Om kassan han åter tar vården
Man tröttnar att prata till slut,
Se'n hugnas han väl med en orden
Och heder har han som förut.

* * *

En man utaf folket som sträfvar
Att ärligt förtjäna sitt bröd
Sitt arbete mister — han bäfvar
För framtidens hotande nöd:

Han arbete söker — förgäfves,
Det blir endast nekande svar,
Hans hälsa af sorg undergräfves,
Den arme är make och far.

Han lär sig att frysa och svälta,
Så alstras mot samhället hat,
Men känsliga hjärtat kan smälta
Då barnen hörs bedja om mat.

Han kufvar sin stolthet, han tigger
Se'n allt annat hopp är förbi
Men svaret till hands genast ligger:
»Ni kunde väl arbeta, ni».

Det smärtsamt i bröstet känns sticka,
Där ser han en bagarvagn stå,
Han stoppar ett bröd i sin ficka
Att gifva de hungrande små.

Men ve, han blir upptäckt, han tages
Och genast till häktet det bär.
Då han inför domstolen drages
Förgäfves om nåd han begär.

För stöld — utan omsvep han dömes
Man såg ju då brödet han tog,
Bak fängelsemurar han gömmes —
Han var inte hederlig nog.

* * *

Bland grillklädda guldkrogspubliken
En storman sig roar en kväll,
Vid sprittande gratismusiken
Han känner sig frigjord och säll.

Den dyrbara dryck som han väljer
Och kyparens krypande min,
Oss tämligen tydligt förtäljer
Att vräkiga kunden är fin.

När gryende dagsljuset tränger
I rökfyllda templet till slut
Han vårdslöst betalningen slänger
På bordet och letar sig ut.

Och hemåt han kosan vill taga
Men tänk hvilken kasus fatal,
Han ofta har anledning klaga,
Att gatan är mycket för smal.

Där raglar han rätt på polisen,
Nu blir han väl ändtligen fast!
Åh nej — han blir hjälpt utur krisen,
En hyrvagn anskaffas i hast.

Dit lyftes han sakta och varligt,
Konstapeln gör artigt honnör,
Med ruset var inte så farligt,
Ty hedersman kallas han för.

* * *

En annan med tarfliga kläder
Men alldeles samma begär,
På simplaste krog sig bereder
En njutning så innerligt kär.

Han glas efter glas synes tömma,
Men svärmar för bränvinet blott,
Det gör han kanske för att glömma
Att fattigdom blifvit hans lott.

Och flitigt få slantarne vandra
Till dess hela kassan är slut,
Om se'n han ej bjudes af andra
Så helt enkelt — kastas han ut.

Hans ben honom riktigt ej bära,
Han vill nog, men kan inte gå,
Men att någon hyrvagn besvåra
Polisen ej nu tänker på.

Nej tjänstenit, det gör dock susen
Mot den som har sliten habit,
Nu skriks det: »i finkan med busen!»
Och oftast så släpas han dit.

Se'n får han med böter försona
Det rus hvori glömska han fann,
Man särskildt tycks vilja betona,
»Han kallas ju ej hedersman.»

* * *

På samhällets höjder vi finna,
I ädelstens-gnistrande ram,
En skön och förtjusande kvinna,
Det kanske bör sägas — en dam.

Högvälborne ädlingens maka
Som strålar af ungdomlig glöd
Blott sötman af lifvet fått smaka,
Har knappast hört talas om nöd.

Men trots sina urgamla anor
Och platsen på samhällets höjd,
Trots sina förfinade vanor
Är hon dock ej fullkomligt nöjd.

Den frukten som kallas förbjuden
Ses vinka med gyllene prakt,
Den lille bevingade guden
Tar henne snart helt i sin makt.

En kväll då i balsalen larmar
Musiken med döfvande ljud
Hon sjunker i älskarens armar,
Hon glömmer sitt löfte som brud.

Och vännerna hviska om saken
Och säga: »min gud så pikant».
Förförrar'n berömmes för smaken
Och ämnet är högst inträffant.

Hon blott en triumf sig bereder
Att hon lyckats vinna en slaf,
Men tro icke att hennes heder
Tar ringaste skada däraf.

*

Från stolta palatset vi ställa
Till bakgatans trähus vår färd.
Där kan ju besöket få gälla
En bild ur de fattiges värld.

Högst upp i det åldriga huset
Där vinden i springorna gryn,
Vid sparsamma takfönsterljuset
Det sitter en flicka och syr.

Det syns att hon måste försaka
Allt hvad hennes själ kan förströ
Och ögonen skvallra om vaka
Ty blicken är mattad och slö.

De flitiga fingrarne värka
Men fort måste arbetet gå,
Hon måste sin kassa förstärka
Så att litet mat hon kan få.

Ibland får hon vänta i dagar,
Och då blir med maten rätt skralt,
Tills finfina kunden behagar
Att, ge »den där mänskan» betalt.

Hon känner hur krafterna hotas,
Snart orkar hon ej slå sig ut,
Då börjar så småningom rotas
En tanke, den blir ett beslut.

Hon pröfvat en hungersnöds fador,
Hon vill inte känna dem mer,
Hon vill inte klädas i trasor
Och nu, nu en utväg hon ser.

Hon hämmar sitt klappande hjärta,
På nöden en ursäkt är byggd,
Hon skälfver af undertryckt smärta,
Hon tvekar — men säljer sin dygd.

Och öfver den fallna man skyndar
Att hånande bryta en staf.
Det sägs att med uppsåt hon syndar,
Att heder vet hon icke af.

* * *

Bevis utaf dessa exempel
Vi ha för den sanningen fått:
Där nöden har påtryckt sin stämpel
Där blir hvarje felsteg ett brott.

Och tvärtom, där brottet sig gömmer
I bländande glitter och guld,
Där allting så gärna man glömmar,
Då är själfva rättvisan huld.

Och önska vi halten probra
Af hedern hos fattig och rik
Så syns att den rikes tål mera,
Dess lifskraft är ormarnes lik.

Jag häraf den slutsatsen leder,
Och den resoneras ej bort,
Att alltid den fattiges heder
Är af mycken finare sort.

